

ЗАСТОСУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ ПРИ ПРИЙНЯТТІ СУДДІВСЬКОГО РІШЕННЯ

Сало В. А.,

кафедра правознавства, ПУЕТ

Революція Гідності чітко продемонструвала відсталість та відсутність незалежності судової гілки влади в Україні. Судова реформа, яка триває в державі, має на меті встановлення правосуддя за європейськими стандартами, засноване на верховенстві права.

У сучасному розмаїтті судової практики доволі часто зустрічаються односторонність, шаблонність, недостатня обґрунтованість судових рішень, що є суттєвою невідповідністю європейській практиці. Вже не перший рік теоретиками права ведуться дискусії щодо вирішення цієї проблеми. Рішення судді повинне бути вмотивованим, містити сильну аргументацію і суттєві доводи на свою користь, щоб воно могло стати своєрідним еталоном.

Вітчизняне законодавство зазначає, що суди здійснюють правосуддя на основі Конституції і законів України та на засадах верховенства права (ст. 6 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»). Саме ця норма вказує на домінуючий аргумент при винесенні суддівського рішення – «букву закону». Найчастіше рекомендується звертатися до наступних правових джерел, які стануть найсуттєвішими його аргументами: закони, правові висновки інших судів (в тому числі міжнародних) та інші.

Однак постають питання: чи достатньо лише механічного цитування законодавства, чи потрібно судді шукати інші аргументи на користь рішення, що виноситься?

Судова практика не є одноманітною, трапляються випадки, які в зарубіжній літературі іменуються як «складні справи», для вирішення яких недостатньо вмотивувати судові рішення одним лише законом, тому суддя має вдаватися до глибокого аналізу справи і пошуку вагомих аргументів.

Суддя повинен засвоїти методологію побудови аргументів, яка виходить з правил формальної логіки та вдосконалена в юриспруденції. Будь-який аналіз і пошук аргументу розпочинається із правильного формулювання проблеми, яку необхідно проаналізувати та вирішити шляхом побудови аргументів. Кожна із проблем має значущі характеристики, які суд формулюватиме як тези та досліджуватиме задля обґрунтування чи спростовування [1, с. 79].

Досліджуючи тезу суддя повинен визначити перелік фактів або обставин у справі, а також обставин, які потребують з'ясування; визначити норму чи принцип та процитувати їх; витлумачити процитовану норму чи принцип; оцінити, яким чином норма чи принцип стосуються фактів або з'ясованих обставин у конкретній справі; зробити висновок щодо тези, обґрунтовуючи або спростовуючи її на підставі оцінки фактів та з'ясованих обставин. Прикладом побудови аргументів за таким підходом є рішення Європейського суду з прав людини [1, с. 79].

Особливістю юридичної аргументації є важливість її застосування не лише безпосередньо при винесенні рішення, а й в процесі його прийняття. В судах загальної юрисдикції (передусім в цивільному, господарському і кримінальному судочинстві) головним елементом судового засідання є диспут, у результаті якого суддя (одноособово чи колегіально) повинен обрати позицію, яка є найбільш переконливою.

На думку вітчизняних дослідників судової аргументації, відмінним є адміністративне і конституційне судочинство хоч і не відкидає елементів змагальності, проте й не зводиться до неї (М. Козюбра, В. Кістяник). Особливістю аргументації в судах конституційної юрисдикції є відхід від психологічного критерію, який має вагоме значення в судах загальної юрисдикції. Переважаючим тут є раціональний зміст, і аргументація судового рішення радше базується на логічних прийомах, аніж на емоційних чи риторичних моментах [2].

Отже, сучасна судова практика вказує на необхідність пошуку суддями все нових аргументів для вдосконалення бази судових рішень в Україні. Аргументи, які обирають судді при прийнятті рішення мають бути логічно структурованими та юридично значущими, при цьому відповідати певним критеріям їх відбору (точність, доцільність, раціональність тощо). Варто пам'ятати, що рішення судді не повинне містити лише посилання на нормативно-правові акти, натомість має стати комплексом ретельно відібраних фактів з правової реальності.

Список використаних джерел:

1. Куйбіда Р., Сироїд О. Посібник із написання судових рішень. К.: «Дрім Арт», 2013. 224 с. URL: <https://www.osce.org/uk/ukraine/106527?download=true>.
2. Кістяник В.І. Порівняльна характеристика судової аргументації в різних правових системах / В. І. Кістяник // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2014. Т. 155. С. 20-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2014_155_7.